

**ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ УПРАВЛІННЯ
ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Федяй Сергій Олександрович, магістр кафедри педагогіки та іноземної філології
Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця, Харків, Україна

Кравченко Ганна Юрївна, доктор. пед. наук, кафедра педагогіки та іноземної
філології Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця, Харків,
Україна

Анотація — Реформування загальної середньої освіти потребує не тільки зміни ціннісних орієнтацій, впровадження нових технологій у навчання та виховання, а, передусім, зміни у процесі управління розвитком закладу загальної середньої освіти. Провівши контент аналіз, ми вивели власне визначення управління ЗСЗО та надали основні характеристики процесу управління ЗСЗО.

Ключові слова — тенденцій процесу управління, процес управління ЗСЗО, внутрішкільне управління

В умовах реформування освіти в Україні та різноманітності інноваційних процесів в управлінні закладами загальної середньої освіти накопичились реальні протиріччя між потребами педагогічної практики та її науковим забезпеченням. Такими протиріччями є:

– оновлення стратегічних цілей освіти, спрямованих на самокерований розвиток, самореалізацію суб'єктів освітнього процесу в умовах постійних змін і відсутність відповідної системи управління освітнім процесом;

– тенденція переходу (в теорії та практиці) від управління однобічного впливу до управління на основі взаємодії, розкриття потенціалу суб'єктів управління і відсутність технології такого управління;

– необхідність забезпечення безперервності освіти в закладі освіти педагогічного колективу та відсутність технологій й механізмів управління його професійним розвитком, які б, з одного боку, сприяли збереженню цілісності педагогічної системи і стратегій освітнього процесу, а з іншого - надавала можливість мобільного

управління і враховувала специфіку освітніх процесів управління розвитком закладу освіти [7].

Проблема процесу управління ЗНЗ ґрунтовно розглянута в роботах Ю. Бабанського, Є. Березняка, В. Бондаря, Л. Даниленко, Ю. Конаржевського, О. Мармази, В. Маслова, В. Пікельної, С. Сисоєвої. Психологічний аспект управління знайшли відображення в монографії Л. Карамушки. Найбільш узагальненими, фундаментальними працями вітчизняних дослідників, у яких аналізуються і докладно описуються функції процесу управління загальноосвітніми закладами є роботи Е. Березняка, Л. Даниленко, В. Пікельної [1].

Реформування загальної середньої освіти потребує не тільки зміни ціннісних орієнтацій, впровадження нових технологій у навчання та виховання, а, передусім, зміни у процесі управління розвитком закладу загальної середньої освіти.

Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ ст. спрямовує діяльність керівників на пошук нових, відкритих і демократичних моделей управління освітою, які мають утверджуватися як державно – громадські та орієнтувати освітні процеси на постійний розвиток. При цьому важливо передбачити органічне поєднання засобів державного впливу з громадським управлінням, що розширює управлінські можливості громадської думки [5].

Існують різні погляди до трактування терміну «управління навчальним закладом». Вони залежать від підходів, що використовуються різними авторами. При цьому навіть у межах одного підходу

поняття «управління ЗНЗ» характеризує різні процеси. Виникає необхідність порівняння підходів щодо трактування сутності та змісту процесу управління закладом загальної середньої освіти.

Харківські школознавці вважають, що *внутрішкільне управління* - це цілеспрямована активна взаємодія керівників, громадськості та інших учасників педагогічного процесу, спрямована на його упорядкування й переведення на більш високий рівень, що відповідає закономірностям, які визначають його розвиток і забезпечують одержання заданого результату в оптимальному варіанті.

Російські школознавці розглядають управління навчальним закладом як специфічну діяльність, в якій її суб'єкти за допомогою планування, організації, керівництва та контролю забезпечують організованість (інтегрованість) спільної діяльності учнів, педагогів, батьків, обслуговуючого персоналу та її спрямованість на досягнення освітніх цілей та цілей розвитку навчального закладу [6].

Таким чином, у психолого-педагогічній літературі управління закладом загальної середньої освіти розглядається як складний процес, науково обґрунтовані дії адміністрації та працівників, цілеспрямований і планомірний вплив, сукупність функцій.

Провівши контент аналіз, ми вивели власне визначення. Управління ЗЗСО розглядається нами як складний динамічний процес, складовими якого є правильний вибір мети і завдань функціонування навчального закладу, вивчення і глибокий аналіз досягнутого рівня навчально-виховної роботи, система раціонального планування, організації діяльності учнівського і педагогічного колективу, вибір оптимальних шляхів для підвищення рівня навчання і виховання, розвитку ЗЗСО, здійснення ефективного контролю

Особливості процесу управлінської діяльності керівника закладу загальної середньої освіти на сучасному етапі

визначаються сукупністю традиційних та появою нових керівних функцій.

Відповідно до процесу управління в різних сферах продуктивної діяльності, [4] *основними характеристиками процесу управління ЗЗСО* можна виділити:

1. Неперервність – це властивість процесу управління змінюватися залежно від завдань, які стоять перед колективом ЗЗСО.

2. Нерівномірність – термін здійснення різних етапів управління є різним: вивчення, аналіз, підготовка варіантів рішення – довготривалі, а саме прийняття рішень – коротке.

3. Циклічність – обумовлена тим, що етапи процесу управління є обов'язковими і повторюваними.

4. Послідовність – передбачає дотримання певного порядку етапів процесу управління: встановлення мети, планування, прийняття рішення, організація, оперативний вплив, контроль, коригування.

5. Мінливість – обумовлена мінливістю середовищ, як зовнішнього, так і внутрішнього.

6. Сталість – це стабілізація, збереження традицій в організації навчально-виховного процесу, наступності у прийнятті управлінських рішень.

До найбільш загальних тенденцій процесу управлінні ЗЗСО в Україні на сучасному етапі слід віднести: пріоритетність загальнолюдських цінностей, гуманістичну спрямованість та неприпустимість національного нігілізму; активізацію суспільних і державних зусиль для виведення освіти на рівень міжнародних стандартів, розвиток освіти на основі інноваційних психолого-педагогічних технологій; відхід від принципів авторитарної, заідеологізованої педагогіки, нівелювання природних індивідуальних особливостей тих, хто навчається; радикальну перебудову управління шляхом її демократизації, децентралізації, створення регіональних систем управління навчально-виховними закладами; впровадження технологій менеджменту та маркетингу; диференціацію

та індивідуалізацію загальноосвітніх навчальних закладів тощо [1].

Методологія процесу управління ЗЗСО базується на сукупності принципів і методів, застосування яких у конкретній ситуації дає можливість розв'язати певну проблему. Методи управління загальноосвітнім навчальним закладом – це засоби управлінської діяльності керівника школи, до яких він вдається з метою цілеспрямованого впливу на учасників навчально-виховного процесу (вчителі, працівники школи, учні, батьки) [2].

Нині процес управління ЗЗСО має державно-громадський характер, ґрунтується на тісній співпраці державних органів і органів громадського самоврядування. Демократизація процесу управління середньою освітою означає істотне розширення прав учителів та педагогічних колективів, відмову від жорсткої централізації і регламентації всіх сторін шкільного життя, подальший розвиток колегіальності керівництва, здійснення принципів звітності й виборності керівників, заміну адміністративно-командних методів управління методами і формами демократичного обговорення і прийняття рішень [3].

Процес управління ЗЗСО – складний динамічний процес, система педагогічних впливів, які передбачають: комплексний аналіз досягнень і недоліків у навчально-виховному процесі; використання досягнень педагогічної науки та передового педагогічного досвіду в організації навчально-виховного процесу в ЗЗСО; цілеспрямовані дії колективу, кожного учня; надання допомоги учнівським організаціям у трудовій підготовці учнів; підвищення педагогічної культури батьків; одержання інформації про діяльність учителів і учнів.

Отже, процес управління ЗЗСО в сучасних умовах — це складний процес, складовими якого є правильний вибір мети і завдань, вивчення і глибокий аналіз досягнутого рівня навчально-

виховної роботи, система раціонального планування, організація діяльності учнівського і педагогічного колективу, вибір оптимальних шляхів для підвищення рівня навчання і виховання, ефективний контроль.

Вирішення цих питань залежить від умінь керівництва ЗЗСО і вчителів творчо використовувати найновіші досягнення науки і передового досвіду, від здатності створити необхідні умови для впровадження НОП у закладі, від взаємовідносин, що складаються в колективі, від активності вчителів і учнів у навчально-виховній роботі.

Список використаної літератури

1. Даниленко Л.І. Модернізація змісту, форм та методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи. – К.: Логос, 1998. – 138с.
2. Конаржевский Ю.А. Внутришкольный менеджмент. – М.: Новая школа, 1992. – 140с.
3. Кравченко Г. Ю. Сучасний керівник загальноосвітнього навчального закладу (формування управлінських компетентностей) / Г. Ю. Кравченко, М. Є. Смирнова // Джерело педагогічної майстерності. Науково-методичний журнал. – Вип. 2 (54). – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2012. – 144 с.
4. Мартиненко С.М. Оновлення управлінських функцій керівника сучасного навчального закладу в умовах реформування національної системи освіти // Управління школою. – 2003. – №7. – (19) березня. – С.8-9.
5. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – К.: Шкільний світ, 2001. – 23с.
6. Павлютенков Є.М. Професійна компетентність директора школи // Управління школою. – 2003. – № 7. – (19) березня. – С.2-4.
7. Шамова Т.И. Переход на государственное управление образованием – ведущее направление повышения качества образования // Управління школою. – 2003. – №7. – (19) березня. – С.12-13.

Автори

П.І.Б. першого автора повністю, посада, організація (електронна адреса).

Кравченко Г.Ю., доктор пед.наук, доцент кафедри педагогіки та іноземної філології ХНЕУ ім.С.Кузнеця, (innovatica@ukr.net).

Тези доповіді надійшли 02 лютого 2018 року.

Опубліковано в авторській редакції.